

LAUSUNTO
20.1.2017

Ympäristöministeriö
kirjaamo@ym.fi

Asia LAUSUNTO LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI
TALOUSJÄTEVESIEN KÄSITTELYSTÄ VIEMÄRIVERKOSTOJEN
ULKOPUOLISILLA ALUEILLA (Dnr YM6/400/2016)

Ympäristöministeriö pyytää Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:n (myöhemmin Liitto) lausuntoa asetusluonnoksesta. Asetus liittyy ympäristönsuojelulain muuttamiseen, jonka tarkoituksena on mainittu kohtuullistaa ja selkeyttää haja-asutuksen talousjätevesien kiinteistökohtaista käsittelyä koskevaa sääntelyä eräiltä osin. Liitto on antanut YM:lle tähän liittyen lausuntonsa 23.5.2016 ja ollut kuultavana eduskunnan ympäristövaliokunnassa 20.9.2016. Em. ympäristönsuojelulain muutos on hyväksytty eduskunnassa 20.12.2016.

Hyväksytty ympäristönsuojelulain muutos oli pitkälti lausunnolla olleen ehdotuksen mukainen ja sen perustelumuiotissa on monelta osin selvennetty ehdotuksen ongelmakohtia, mistä Liitto lausuu kiitoksensa. Lain tultua hyväksytyksi tässä muodossa Liitto ilmaisee kuitenkin huolensa **erityisesti kuntien kaventuneesta määräysvallasta koskien paikallisten vesiensuojelutoimien toteuttamista**. Nyt tehdyillä päätöksillä kunnille ei anneta mahdollisuutta määrittää siirtymäajan piirissä olevia alueita itsenäisesti, paikallisten olosuhteiden ja vesiensuojelun tarpeiden perusteella. Vesienhoitotoimenpiteet, joilla on nimenomaan paikallista merkitystä, jäävät nyt tekemättä ja vesienhoidolliset tavoitteet jäävät tältä osin saavuttamatta. EU-säädösten edellyttämään vesien hyvää tilaa ei saavuteta useilla vesistöalueilla ilman, että otetaan käyttöön kaikki mahdolliset toimet tilanteen parantamiseksi mukaan lukien asianmukainen haja-asutuksen jätevesihuolto.

Lausunnolla olevan asetusluonnoksen tavoitteena on sen perustelumuiotien mukaan selkeyttää ja yksinkertaistaa asetuksen sisältöä, minkä arvioidaan osaltaan edesauttavan asetuksen täytäntöönpanoa ja käytännön soveltamista. Uusi asetusluonnos on tehty nykyisen asetuksen (209/2011) pohjalta, mutta osa aiemmista asetuksen pykälistä on siirretty lakitasolle, osaa pykälistä on muutettu ja liitteet on yhtä lukuun ottamatta karsittu pois.

Lausunto

Liitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiasta lausunto. Lausunnossamme Liitto haluaa korostaa erityisesti seuraavia näkökohtia, jotka toivomme otettavan huomioon lain jo tultua hyväksytyksi mahdollisuuksien mukaan asetusta annettaessa.

Kunnilla tulee olla jatkossakin mahdollisuus antaa **mitakin vaatimuksia jätevesien käsittelylle kuin ohjeellinen puhdistustaso**, kuten esim. kieltää käsiteltyjen käymälävesien johtaminen ranta-alueille. Tämä on siis tärkeää, jotta kunnat voivat ohjata vesiensuojelullisesti hyvien järjestelmien rakentamista. Asia pitäisi tuoda asetuksessa selkeämmin esiin esim. lisäämällä 4§:n loppuun seuraavasti: ” **Kunnat voivat myös antaa**

tätä vaatimusta ankarampia määräyksiä, jos se on ympäristönsuojelullisesti paikallisista olosuhteista johtuen välttämätöntä.”

Liitto katsoo, että jätevesijärjestelmien käyttöön ja huoltoon tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Nykyinen asetus sisältää myös huomattavan määrän jätevesijärjestelmän toimivuuden varmistamiseen liittyviä hyviä käytäntöjä, kuten käyttö- ja huolto-ohjeen vähimmäissisällön. Em. nykyisen asetuksen liitteen sisältö on asetusluonnoksessa nostettu karsittuna itse asetukseen, mitä Liitto pitää myönteisenä. Asetusluonnoksessa ja sitä edeltäneessä ympäristönsuojelulain muutosprosessissa on kuitenkin sivuutettu yksi keskeinen jätevesijärjestelmien elinkaaren ja toimivuuteen vaikuttava tekijä, lietesäiliöiden tyhjentäminen. Ehdotamme, että asetukseen sisällytetään vaatimus lietteenpoistosta esimerkiksi seuraavasti: **”Käymälävesiä sisältävien talousjätevesien saostussäiliöihin kertyvä liete on poistettava tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa.”** Useimmat käymäläjätevesille tarkoitetut saostuskaivot tulisi tyhjentää tätäkin useammin (kaivon koosta, mallista ja käyttöasteesta riippuen), mutta minimivaatimus lienee järkevä sijoittaa vähimmäistasolle. Saostuskaivojen tyhjentäminen kerran vuodessa voitaneen sanoa olevan jokseenkin vakiintunut tapa haja-asutusalueilla. Tavan vakiintuminen johtunee pitkälti velvollisuudesta, joka on määritelty nykyisessä asetuksessa sekä ympäristönsuojelu- ja/tai jätehuoltomääräyksissä. Mikäli vaatimus poistuu asetuksesta, on vaarana, että se poistuu myös kunnallisista määräyksistä ja tätä kautta hyvin vakiintunut käytäntökin poistuu. Säiliön tyhjentämättä jättäminen johtaa jatkokäsittelyn ja/tai purkupaikan tukkeutumiseen ja tätä kautta järjestelmien elinkaaren lyhentävästi sekä puhdistustulokseen sitä huonontavasti.

Pesuvesien sakokaivoihin kertyvä liete eroaa täysin asumajätevesien sakokaivoihin kertyvän lietteen määrästä ja laadusta. Niiden osalta ehdotamme asetukseen sisällytettäväksi, että **”Pesuvesien saostussäiliöön tai pienpuhdistamoon kertyvän lietteen voi kompostoida omatoimisesti kiinteistöllä, jos liete on kompostoitavassa muodossa ja sen määrä on vähäinen”**. Tyhjennys voisi tapahtua tarpeen mukaan, käyttö- ja huolto-ohjeessa määritellyn mukaisesti. Tämä vähentää merkittävästi lietekuljetuksia puhdistamoille.

Liitto katsoo, että **100 avl pienpuhdistamoiden** rinnastaminen pienikiinteistöihin säädösten soveltamisessa on täysin kestävä. Nämä puhdistamot ovat tyypillisesti sellaisia, joissa käyttöaste vaihtelee huomattavasti eri vuodenaikoina. Tällöin puhdistamon hoito ja toimivuuden sekä vaikutusten seuranta on äärimmäisen tärkeää. Käytännössä lupavelvollisuuden poistaminen näiltä puhdistamoilta on eri puolilla Suomea johtanut siihen, että käyttö- ja vaikutustarkkailut on kokonaan lopetettu. Em. laitokset tulee pikimmiten palauttaa lupavelvollisuuden piiriin tai niille tulee vähintäänkin määrätä velvoite tarkkailla toimivuutta ja vaikutuksia ja raportoida siitä viranomaisille. **Liitto esittääkin, että tätä koskeva valmistelu tehdään laki- ja asetusmuutosten yhteydessä.**

Liitto katsoo, että lainsäädännön ja asetuksen täytäntöönpanoa edistetään parhaiten alan toimijoiden korkeatasoisen osaamisen varmistamisella sekä tehokkaalla viestinnällä asukkaiden suuntaan. Alan toimijoiden osaaminen on Suomessa hyvällä tasolla, vaikkakin ammattilaisten määrä on pudonnut viime vuosina merkittävästi useiden lainsäädäntömuutosten myötä rajusti laskeneen jätevesijärjestelmien rakentamistahdin takia. Korkea osaaminen johtuu yhtäältä siitä, että jätevesiasiassa, kuten muussakin rakentamisessa, on Suomessa ollut saatavilla hyvät ja yksiselitteiset, päivitetty ohjeet järjestelmien laadukkaaksi rakentamiseksi ja toisaalta siitä, että osajia on koulutettu

ahkerasti. Suuri osa jätevesijärjestelmien hyvän rakennustavan ohjeistuksesta on tähän asti ollut sisällytettynä asetukseen, johon myös valvontaviranomainen on voinut viitata. Asetusluonnoksessa kaikki tällainen ohjeluontoinen aines loistaa poissaolollaan. Liitto esittääkin kysymyksen, **mistä vastaavat rakentamisen suunnittelun ohjeet ja lupaharkinnan kannalta tarpeelliset rajaukset tulevat löytymään jatkossa?** Miten varmistetaan mm. perustelumuistiossa mainittu elinkaaren huomioiminen suunnittelussa ilman mitoituksen minimilukuja? Maankäyttö- ja rakennuslaissa ei nykyisellään ole jätevesiasiaan soveltuvia rakennusohjeita ja mikäli asia jää ohjeistamatta on vaarana, että järjestelmien elinkaarikulut nousevat hallitsemattomasti. Liitto esittääkin, että em. puute hoidetaan kuntoon asetuksen säätämisen yhteydessä.

Asetusluonnoksen perustelumuistiossa mainitaan, että maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä siihen liittyvässä asetuksessa säädetään kiinteistön vesi- ja viemärlaitteiston suunnittelutehtävien vaativuusluokista. Liitto huomauttaa, että nämä vaativuusluokat on erittäin huonosti sovellettavissa haja-asutuksen jätevesiasiaan. Jäteveden käsittelyn suunnitteluperusteet ovat ihan oma suunnittelulajinsa, jolta puuttuu oma vaativuusluokitus. Liitto ehdottaa, **että maankäyttö- ja rakennuslakia ja sen asetuksia tältä osin täydennettäisiin.** Mikäli tämä ei ole mahdollista, esitetään tarkennuksia sisällytettäväksi lausunnolla olevaan asetukseen.

Pykäläkohtaiset kommentit

Haja-asutuksen kuormitusluvun sisältö (2 §)

Liitto katsoo, että kuormitusluvun koostumus on edelleen perusteltua esittää kuormituksen alkuperän mukaan eri kuormituslajeittain liitteessä, kuten luonnoksessa on tehty. Ehdottaisimme kuitenkin, että pelkkien pesuvesien laatu huomioitaisiin kuormitustaulukossa tarkemmin ja että kuormitusluvut tarkistettaisiin huomioiden myös pelkistyneiden tyyppiyhdisteiden happea kuluttava vaikutus (pääosin käymälävesissä, erityisesti virtsassa), jäteveden hygieeniset riskit sekä kotitalouskemikaalit. Mikäli näitä ei sisällytetä kuormitustaulukkoon, on ne syytä esittää asiayhteydessä tekstimuodossa tai vähintään perustelumuistiossa.

Ohjeellinen puhdistustaso pilaantumiselle herkillä alueilla (4 §)

Ohjeellinen, perustasoa korkeampi, puhdistustaso on tarkoitettu käytettäväksi sellaisilla alueilla, jotka ovat jätevesivaikutuksille erityisen herkkiä. Alueet voivat olla huomattavastikin laajempia kuin mille ollaan säätämässä siirtymäaika. Vanhojen jätevesijärjestelmien kunnostaminen ja tehostaminen on näillä alueilla erityisen tärkeää ja liitto katsookin, että **kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle on mahdollistettava tarvittavat keinot ja resurssit näiden alueiden jätevesijärjestelmien kunnostamiseksi ja ympäristöhaittojen poistamiseksi.** Yksinkertaisinta tämä olisi ollut toteuttaa antamalla kunnille mahdollisuuden ulottaa siirtymäajan näille pilaantumiselle herkille alueille. Toinen, huomattavasti työläämpi, mutta vaikutta keino on alueellisen valvonnan järjestäminen. Kolmas keino, asukkaiden aktivointi neuvonnan kautta on sekin työlästä ja vaikuttavuudeltaan valvontaa heikompaa.

Asetustekstissä olisi syytä painottaa, että kunnalliset ympäristönsuojelumääräykset saavat sisältää muitakin (kuin ohjeelliset puhdistustasoprosentit) jäteveden käsittelyyn ja

johtamiseen liittyviä määräyksiä, esimerkiksi puhdistettujen, käymälävesiä sisältävien jätevesien johtamiskielto ympäristönsuojelullisesti herkillä alueilla.

Liitto katsoo, että pienkiinteistöjä suurempi kuormitus tulisi huomioida yhtenä tiukennetun puhdistusvaatimustason kriteerinä. Esimerkiksi, mikäli 100 avl:n puhdistamoita ei saada lupavelvollisuuden piiriin, tulee kunnan voida määrätä tällaisille kohteille perusvaatimustasoa korkeampaa puhdistustulosta. Perusteluissa on tärkeä todeta myös, että kunta voi määrätä myös ohjeellista tasoa tiukemman puhdistusvaatimuksen.

Jätevesijärjestelmästä laaditun selvityksen sisältö (5 §)

Liitto katsoo, että jätevesijärjestelmästä laadittavan selvityksen sisältö on asetusluonnoksessa muutoin riittävällä tasolla määrätty, mutta peräänkuuluttaa selvityksen ylläpidon tarpeellisuutta. Selvityksen ei tule olla staattinen ja vanhentuva asiakirja, vaan se on pidettävä päivän tasalla, jotta esimerkiksi viranomaisen voisi arvioida puhdistustehon täyttymisen edellytyksiä. Näin ollen ehdotamme selvityksen kolmanneksi sisältövaatimukseksi:

”3) päivitetty tiedot järjestelmään tehdyistä muutoksista, huolloista sekä toimintahäiriöistä ja muista havainnoista (käyttöpäiväkirja)”.

Jätevesijärjestelmää koskevan suunnitelman sisältö (6 §)

Ehdotetut muutokset lainsäädäntöön ja asetukseen korostavat ammattimaisen suunnittelun tarvetta. Tästä syystä Liitto katsoo seuraavien epäkohtien huomioimisen tärkeänä:

- Haja-asutuksen jätevesisuunnittelijalle tulee määrittää omat erityiset pätevyysvaatimukset (esimerkiksi ympäristöministeriön ympäristöoppaan Haja-asutuksen jätevedet - Lainsäädäntö ja käytännöt, 2011 mukaisesti)
- Suunnitelman sisältöä koskeviin vaatimuksiin tulee lisätä: **”Jätevesijärjestelmää koskevan suunnitelman tulee olla riittävän yksityiskohtainen, jätevesijärjestelmän rakentamiseksi, käyttämiseksi ja valvomiseksi.”**

Lisäksi liitto toteaa, että hyvää suunnittelutyötä varten tarvitaan esitettyä yksityiskohtaisempia ohjeita ja hyvien käytäntöjen kuvauksia mm. mitoituksen perusteista, elinkaaren huomioinnista, vesistön määritelmästä, jätevesien vaikutuspiiristä, maaperä- ja pohjavesiolosuhteiden selvittämistarkkuudesta jne.

Jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeen sisältö (7 §)

Ehdotamme käyttö- ja huolto-ohjeen sisältölistaan lisättävän seuraavan huomion:
”5) hoito- ja huoltotoimet sekä havainnot on kirjattava 5 §:ssä mainittuun käyttöpäiväkirjaan.”

Liitto korostaa, että jäteveden käsittelyn parantamisen siirtyessä yhä suuremmilta osin vapaaehtoiseksi, tulee viestintään ja neuvontaan panostaa aiempaa enemmän. Liitto katsoo, että laki- ja asetusmuutosten voimaantullessa tulee järjestää valtakunnallinen viestintäkampanja tukemaan paikallista ja alueellista neuvontaa, jota kunnat ja neuvontajärjestöt sekä alan muut toimijat toteuttavat. Ydinviestin tulee olla positiivinen ja

jätevesijärjestelmien uudistamiseen rohkaiseva. Viestintä tulee toteuttaa yhteistyössä asukaskontaktissa olevien tahojen kanssa. Edelleen Liitto kannattaa tehostetun neuvonnan rahoittamista valtakunnallisesti. Neuvontaan tulee kohdistaa riittävät resurssit, jotta työtä voidaan tehdä pitkäjänteisesti ja laadukkaasti toimintaa kehittäen. Liitto peräänkuuluttaa edelleen aiemmin ehdottamaansa paikkatietopohjaista työkalua, jonka avulla kiinteistön jäteveden käsittelyn vaatimustaso ja vaadittu aikataulu kävisivät yksiselitteisesti ilmi sekä asukkaalle, että viranomaiselle.

Lopuksi Liitto toteaa, että lukuisten tutkimusten ja käytännön kokemusten perusteella haja-asutuksen jätevesiongelmien ratkaisun avain on jätevesien erillisviemärointi ja käymälä- ja pesuvesien erilliskäsittely. Vähän vettä tai ei lainkaan vettä käyttävät käymälät ovat toimiva ratkaisu myös herkillä ranta- ja pohjavesialueilla alueilla.

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry:n puolesta

Pekka Kansanen
Toiminnanjohtaja, FT, dos.
GSM: 050-3444496
E-mail: pekka.kansanen@vesiensuojelu.fi